

PAGINA 3

Dwalen door de Schilderswijk

PAGINA 4

Roosje is in de poezenhemel

PAGINA 8

Muziek voert je mee langs bergen en dalen

VERDER: Vader en dochter pelgrimeren ■ Lekkere thee in de moskee ■ Op reis naar de hindoeitempel ■ Holocaust in taboesfeer ■ Picknick met de pastor

Duurzaam op pad

Een weekje met het vliegtuig naar een tropisch oord? Venetië aandoen met een luxe cruiseschip? Hoge bergen beklimmen en dan in een dodelijke file staan? Reizen heeft een nare smaak gekregen, het toerisme is op hol geslagen. Maar het kan ook anders. Deze zomereditie bevat verhalen over duurzame vormen van reizen: boeken lezen en erin verdwalen, op ontdekkingsstocht gaan in de eigen stad, wandelen in de regio, op bezoek gaan bij andere religies.

Wie op pad gaat met de instelling van een pelgrim, met terughoudendheid en respect, doet soms ontdekkingen. Verschillende lezers van KDH hebben hierover geschreven. Op kerkindenhaag.nl staan nog meer verhalen.

Muziek aan zee

Bert den Hertog geeft een serie concerten op orgel en soms vlugel, begeleid door kornettist Gerrit Hoek en wisselende koren.

DINSDAGEN 9, 23 JULI; 6, 20 AUG. 20 U. OUDE KERR SCHEVENINGEN.

Zeilen als leerschool

Als je zeilt kun je koud en nat worden, maar je kunt ook bang worden voor het natuurgeweld van de wind en de golven om je heen. Ik heb ervan geleerd dat ik niet voor mijn eigen angst moet wegduiken, maar dat ik mijzelf ook niet moet overschatten. Het heeft mij geleerd om klein te zijn, want ik ben de wind en de golven niet de baas. Met die krachten moet ik in balans zien te komen. En dat betekent dat ik tijdens een veilige haven moet onderzoeken als er storm komt of dat ik moet besluiten om juist niet de haven in te varen maar op zee te blijven en de storm 'uit te rijden'. Toch kun je op het water ook rust in jezelf vinden. Je bent dicht bij de natuur: de wolken aan de hemel, de zon en maan, het bewegende water, alles nodigt je als het ware uit tot nadenken. In afgelegen gebieden is de nacht nog echt nacht, is het stil, hoor je alleen het ruisen van de wind. De maan die glinstert op het water. Dan kijk je naar de sterren en je geniet en verwondert je. Dat zijn de momenten dat ik nadenk over mijn leven, over de keuzes die ik heb gemaakt en moet maken. Dan komt vanzelf de vraag bovendrijven: is er meer tussen hemel en aarde? Ja, er moet meer zijn, al weet ik niet hoe en wat. Ik kan er wel iets van voelen als ik alleen ben met de schepping om me heen.

André Bal

'Lezen maakt mij empathischer'

Verre reizen, veel verhalen

INTERVIEW Literatuur en lezen als een reis. Marjolijn van der Stel – docent Nederlands op de Haagse middelbare school De Populier – kan zich er wel wat bij voorstellen, evenals Lonka van Baardwijk, een leesgrage leerling uit vwo-5.

IK LEES ELKE DAG WEL', VERTELT Lonka, 'een paar hoofdstukjes voor ik ga slapen.' Overdag verheugt ze zich er al op. Wat ze zo fijn vindt aan lezen? 'Het klinkt misschien cliché, maar het voelt alsof je in een andere wereld bent. Even alles vergeten en lekker lezen.' Op dit moment zijn haar favoriete boeken *Het Bernini Mysterie* van Dan Brown en *Mythos* van Stephen Fry. Lonka leest allerlei genres, maar vooral fantasy en young adult-literatuur. 'Dit laatste genre is in de afgelopen tien jaar opgekomen en heel populair', aldus Marjolijn. 'Het vult het gat tussen kinderboeken en literatuur voor volwassenen. Andere favoriete genres zijn waargebeurde verhalen, fantasy en thrillers.'

Plezier

Hoe typeert Marjolijn het leesgedrag van haar leerlingen? 'Van de brugklasleerlingen houdt ongeveer 90 procent nog wel van lezen, maar ergens tussen de tweede en de vierde ebt bij veel leerlingen het lezen weg. Het heeft er mee te maken dat ze het druk hebben voor

Lonka van Baardwijk (l) gaat met docent Marjolijn van der Stel al lezend op reis.

'Even alles vergeten en lekker lezen'

school, maar natuurlijk ook met hun telefoon, internet en andere dingen.' Er wordt soms gezegd dat de huidige generatie jongeren nauwelijks meer leest, maar Marjolijn neemt deze stelling niet meteen voor haar rekening. 'Toen ik op de middelbare school zat, moesten we hooguit meer en dikkere boeken lezen dan de leerlingen nu. Maar ik zie niet dat er nu met minder plezier gelezen wordt. Bij de boekpresentaties in de vijfde is er bijna niemand die erg tegen zijn zin leest.' Lonka knikt bevestigend. Het verrast niet dat dit voor haar geldt, maar ze ziet het ook bij haar klasgenoten. Bij het lezen voor de lijst stelt Marjolijn zich soepel op: 'Ik vind het belangrijk dat ze lezen en niet zozeer dat ze lezen wat ik voorschrijf. Niet alles mag, maar binnen de grenzen van oorspronkelijk Nederlands en fictie vind ik vrij veel

goed. Leerlingen moeten hun eigen smaak kunnen ontdekken. Ik zeg altijd: als je een boek na dertig bladzijden nog steeds niet leuk vindt, moet je het wegleggen en iets anders zoeken.' Zoals reizen je wereld groter maakt, kan lezen ook dat effect hebben. Zo doet Lonka al lezend soms nieuwe inzichten op. 'Doordat ik vanuit verschillende perspectieven lees, kan ik andere mensen beter begrijpen en me in hun situatie inleven. Misschien word ik van lezen wel iets empathischer', lacht ze. Marjolijn vult aan: 'Wanneer ik in de vierde of de vijfde literatuurgeschiedenis introduceer, zeg ik vaak: gewone geschiedenis gaat over oorlogen, grenzen en koningen. Literatuurgeschiedenis gaat eigenlijk gewoon over mensen. Je leest dat ze in de Middeleeuwen ook verliefd waren, of verdrietig of eenzaam. Literatuur is niet per se moeilijk;

het gaat over mensen zoals jij en ik. Op die manier probeer ik ze enthousiast te maken. Lezen hoeft niet altijd ingewikkeld en filosofisch te zijn; het is ook fijne ontspanning.'

'Middeleeuwen waren ook verliefd of verdrietig'

De Populier doet ook aan 'vakoverstijgend literatuuronderwijs'. Marjolijn licht toe: 'We werken aan meer samenhang tussen het literatuuronderwijs van de verschillende vakken. Een eerste project was een literatuurweek in vwo-5 over het thema onsterfelijkheid. Bij elke taal werd vanuit een andere invalshoek naar dit thema gekeken; bij Nederlands ging het over canonvorming.'

Onder het motto 'zolang je als schrijver gelezen wordt, ben je niet dood' trok de klas van Lonka naar begraafplaats Oud Eik en Duinen, waar veel beroemde schrijvers begraven liggen. Elke leerling had zich in een schrijver verdiept en vervolgens een grafrede over deze persoon geschreven. Daarbij was de opdracht om te beargumenteren waarom deze schrijver thuis hoorde in de literaire canon – het geheel van hoogtepunten en bepalende werken uit de Nederlandse literatuur – of waarom niet, want die conclusie mocht ook getrokken worden. Lonka had met de in 2008 overleden J.J. Voskuil de meest recente schrijver te pakken. Hoe ze het vond? 'Het was apart, maar ook leerzaam. Ik wist eerst bijvoorbeeld niet wat een canon was.'

IRNA VAN DER WEKKE

REISERVARING

FOTOGRAFIE: GRET KAPPERS

Haagse joden bezorgd over antisemitisme

‘Docenten durven de Holocaust niet uit te leggen’

REPORTAGE Met de toename van het aantal antisemitische incidenten groeit de zorg van joodse Nederlanders. Op het Plein demonstreerden ze onder de noemer ‘Keppel op’.

NEDERLAND IS WAARSCHIJNLIJK wat minder tolerant dan we zouden willen’, zegt Simon Bornstein laconiek. De Amsterdamse rabbijn is eind mei naar het Plein gekomen voor ‘Keppel op’, een demonstratie tegen antisemitisme. De protestactie was georganiseerd door het Centrum voor Informatie en Documentatie Israël (CIDI), dat in het geweer kwam tegen uitspraken van de Duitse coördinator voor antisemitismebestrijding Felix Klein. ‘Ik kan joden niet aanbevelen om altijd en overal een

Zeventig procent van de Nederlandse joden doet vanwege veiligheid regelmatig zijn keppel af.

‘Ik doe geen aangifte meer, er gebeurt niks mee’

keppeltje te dragen’, aldus Klein, die een storm aan verontwaardigde reacties uit binnen- en buitenland onttekende. Het CIDI spreekt van ‘een verwerplijk advies’ en luidt de noodklok voor de situatie in Nederland, waar het kabinet drie miljoen opzij zet voor een landelijk actieprogramma tegen antisemitisme. Dat is hard nodig. Het centrum registreerde over 2018 een toename van 19 procent van het aantal antisemitische incidenten. ‘Antisemitisme

mag nooit normaal worden’, spreekt voorzitter Hanna Luden de aanwezigen op het Plein toe. In haar toespraak memoreert ze dat zeventig procent van de Nederlandse joden uit veiligheidsoverwegingen regelmatig zijn davidsster of keppeltje af doet. Wie duidelijk herkenbaar is als jood, loopt het risico uitgescholden te worden, of erger.

Hoed of pet

‘Je moet er rekening mee houden dat je op verschillende manieren aangesproken wordt’, bevestigt rabbijn Bornstein, die geregeld in Den Haag komt en meestal een hoed of pet draagt. Met een keppel op krijgt hij met zowel positieve als negatieve reacties te maken. In de Wagenstraat vragen Turkse moslims hem soms even binnen te komen in de moskee. Ze weten dat hun gebedshuis vroeger een synagoge was en respecteren het joodse geloof. Bij de Koekamp spuugden twee moslims, volgens Bornstein Syrische salafisten, voor hem op de grond en voegden hem ‘We willen dat je doodgaat’ toe.

Hidde van Koningsveld, medewerker van het CIDI en woonachtig in de Schilderswijk, draagt zijn keppel altijd. ‘Ik denk dat je niet moet verbeteren wie je bent. Als je die keppel afzet,

verberg je je hele identiteit.’ Twee tot drie keer per maand krijgt hij in de wijk krenen als ‘hé meneer met de jodenpet’, ‘leugenaar’ en ‘kindermoordenaar’ te horen. Hoewel het CIDI dat met klem adviseert, doet hij al geruime tijd geen aangifte bij de politie meer. Het leverde geen resultaat op, ook niet bij een aangifte van bedreiging via Twitter door ‘een strijder voor de Palestijnen’. ‘Er is niks mee gebeurd’, zegt Van Koningsveld. ‘Er wordt te weinig vervolgd’, verklaart CIDI-woordvoerder Jonathan de Geus de lage aangiftebereidheid. ‘Met het overgrote deel van de aangiften wordt niks gedaan.’ De bewijsvoering is lastig, erkent De Geus, die voor meer cameratoezicht op straat pleit.

Taboe

Het centrum ijvert voor meer kennis over het jodendom en een toleranter klimaat. Op bepaalde middelbare scholen in de grote steden liggen lessen over het jodendom in de taboesfeer, veroorzaakt door de afwerende houding van islamitische leerlingen.

‘Ik moest maar weggaan, het was te gevaarlijk’

‘Op sommige scholen wordt niet eens onderwezen over de Holocaust’, zegt De Geus. ‘Docenten durven de Holocaust niet uit te leggen.’ Simon Bornstein was geschiedenisleraar op een school in Amsterdam-West en kreeg van de schoolleiding te horen dat hij beter kon vertrekken. Het was te gevaarlijk geworden voor een joodse docent.

MATTHIJS TERMEER

Zestig jaar orgel-legende

Sander van Marion op afscheidstournee

ORGANIST SANDER VAN MARION (80) is na zestig jaar bezig met zijn grote afscheidstournee als kerkorganist. Hij speelt in kerken overal in het land: van Voorschoten tot Beekbergen en van het Friese Workum tot Roermond. Wel blijft hij over de hele wereld orgelconcerten geven, maar een enkel concert in Nederland blijft mogelijk.

In kringen van muzikliefhebbers heeft hij de status van levende legende allang bereikt. Toch is Sander van Marion zelf altijd bescheiden gebleven. ‘Ik ben vooral dankbaar dat ik nog één keer kan uitdragen dat een orgel lekker licht klinkt.’ Hij krijgt veel reacties op zijn optredens en is uiterst tevreden over de belangstelling. Maar het afscheid raakt hem ook. ‘Het is emotioneel, want het is voor het laatst dat ik

in zo’n prachtige kerk als de Sint-Christoffelkathedraal in Roermond speel.’

Stereo

Van Marion gaf zijn eerste orgelconcert als 18-jarige en werd de vaste organist van de Prins Willemkerk op Scheveningen (met duizend zitplaatsen), blijft mogelijk.

‘Ik ben vooral dankbaar dat ik de kans kreeg’

jaren geleden gesloopt. Toen volgde de Bethelkerk, met een voor Nederland uniek orgel. De toenmalige krant *De Nieuwe Haagsche* sprak van een stereo-orgel, omdat het geluid zowel van

links als van rechts komt. Van Marion heeft er zijn handelsmerk verder kunnen ontwikkelen.

‘Niet alle registers openen, dat is te zwaar. Ik zoek het in de afwisseling, de kleuren.’ Zijn Diensten aan Zee in de Bethelkerk zijn al veertig jaar een begrip. ‘Sander van Marion speelt de sterren van hemel’, meldt de kerk op haar website. Zijn leven is sowieso een aanschakeling van superlatieven: hij bespeelde het grootste orgel ter wereld (in de Duitse stad Passau) en het oudste (in het Zwitserse Sion). Waar is hij het meest trots op?

Sander van Marion in de Sint Jan van Gouda.

‘Het is vooral dankbaarheid dat ik deze kans gekregen heb.’

Maar op de valreep heeft hij ook een waarschuwing. ‘Ik vind het angstig hoe jongeren combo’s in de dienst willen. Waar gaan we dan heen? Een orgel is toch goed in samenwerking met andere instrumenten, laten ze dat eens proberen.’ Een orgelloze zondag, dat kan Sander van Marion zich niet voorstellen.

De Bethelkerk aan de Jurriaan Kokstraat in Scheveningen neemt op 7 juli in een speciale morgen dienst afscheid van de cantororganist. Predikant: Aart Mak van radio Bloemendaal.

De Diensten aan Zee blijft hij nog wel doen, vanaf september elke 2de zondag 17.00 uur.

HANS HEMMES

advertenties

De Protestants Christelijke Ouderen Bond is er voor én door 50-plussers!

Zoals:

- Advisering voor Ouderen
- Tien keer per jaar het gratis ledenblad
- Bijeenkomsten voor ontmoeting, ontspanning en educatie
- Actieve belangenbehartiging

Wordt nu lid – info 06-23979374

Abonnement op KDHF

- Maandelijkse portie inspiratie op de deurmat.
 - 10 nummers voor € 22,50.
- Opgave: info@kerkinderhaag.nl
of 06 48 94 10 47.

Reinoud Schoemaker, LETSELSCHADE ADVOCaat

Uw letsel mijn zorg

070 - 40 43 34 6

ADVOCaat@REINOUdschoemaker.nl
WWW.REINOUdschoemaker.nl

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
INFO@ENGELENSPOOR.NL - WWW.ENGELENSPOOR.NL

HET CLINGENDAELHUIS - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

Op ontdekkingstocht door de Schilderswijk

Vlakbij op vakantie met een lunch voor één euro

INTERVIEW Reizen hoeft niet duur te zijn en ook hoeft je niet ver weg. In de Schilderswijk kun je een complete ontdekkingstocht maken. Onder de touroperators bevinden zich twee Haagse kerken.

De Haagse Markt, een kleurrijk kruispunt van beschavingen. BRON: DENHAAG.NL

KIJK DAAR NOU EENS! WAT EEN bijzondere kleding! En wat een apart gebouw! Iemand die reizen leuk vindt, wil anderen ook graag deelgenoot maken van zijn of haar ontdekkingen. Dat geldt ook voor 'stadsavonturier' Janny Nijwening (predikant van de Haagse doopsgezinde

kerk) en 'dwaaliefhebber' Margriet Quarles (lid van de Lukaskerk). Beiden trekken medereizigers over de streep om de Haagse Schilderswijk te ontdekken.

Voor zowel Nijwening als Quarles is Itai Cohn een inspiratiebron. Deze

beeldend kunstenaar en betrokken wijkbewoner begon vier jaar geleden met zijn Schilderswijk-bewoners-tours. Cohn vindt het belangrijk dat er een genuanceerd beeld van zijn wijk wordt neergezet en ook dat buurtbewoners meeprofiteren van het toerisme.

Nijwening ervaart Den Haag als een gesegregeerde stad, 'Je hoeft elkaar nooit te ontmoeten als je dat niet wilt. Daarom vond ik het belangrijk om mijn jongeren (de 12+ jongerengroep van de doopsgezinde kerk) mee te nemen naar een deel van de stad waar ze normaal niet komen.'

'Na een uitnodiging komt vanzelf de volgende stap'

Itai Cohn maakte een excursie op maat voor deze jongeren: van de moskee via het weeshuis van de hervormde diaconie naar het huis van een lokale kunstverzamelaar. Nijwening vertelt: 'De moskee aan de Wagenstraat maakte het meeste indruk. We mochten het gebed meemaken, het werd steeds voller terwijl mensen buiten alvast bezig waren de iftar-maaltijd klaar te maken. De vriendelijkheid en de gastvrijheid vielen de jongeren op.' Kort daarop volgde een uitnodiging aan de moskee. 'Naïm, die ons in de Wagenstraat had rondgeleid, kwam op bezoek. Hij had eigenlijk weinig tijd maar bleef toch de hele avond en at met ons mee!'

'De vreemde wereld ligt in Den Haag letterlijk om de hoek', vindt Janny Nijwening. Maar lang niet iedereen slaat die hoek om. Wat is er volgens haar voor nodig om de stoute schoenen aan te trekken? 'Het belangrijkste is dat iemand je uitnodigt om te komen kijken. Iemand moet je op het idee brengen. Die nieuwsgierigheid, die is er wel bij de jongeren. Maar ze

zetten niet automatisch de eerste stap.'

Minima

Ook Margriet Quarles van de Lukaskerk wil medereizigers verleiden om de Schilderswijk in te trekken. Gelegen aan het Om en bij, is de Lukaskerk zelf op en top 'Schilderswijks'. De Lukaskerk wil niet alleen aandacht vragen voor het multireligieuze en multiculturele aspect van de wijk, maar ook voor het feit dat 58 procent van de bewoners tot langdurige minima behoort. 'Om dat aan den lijve te ondervinden, sturen wij de deelnemers aan onze "Schilderswijk experience" op pad met een routebeschrijving en ieder één euro', vertelt Quarles. 'De uitdaging is om met dat geld samen een lunch te organiseren. Het is natuurlijk extra leuk als ze die uitdaging aangaan en er echt een mooie lunch van proberen te maken.'

Voor Quarles was de ISIS-demonstratie in de Schilderswijk (juli 2014) het moment om in actie te komen. 'Ik wilde daar graag een andere gedachte tegenover zetten: het inzicht dat het belangrijk is om elkaar te blijven ontmoeten.' Die ontmoetingen gaan niet vanzelf, merkt ook Quarles, zij moet er een hoop energie in steken. Maar toch werpt het af en toe vruchten af. Als deelnemers aan de experience verrast zijn over hoe schoon en vriendelijk het in de Schilderswijk is, en hoeveel gezellige parkjes en speeltuinen er zijn.

Het wandelen door de wijk is voor Margriet Quarles een perfecte manier om de stad beter te leren kennen. 'Ik wandel zelf al een poosje en dat hoeft echt niet per se in de natuur te zijn. Ook in de stad loop ik mijn hoofd leeg. Vooral dwalen, zonder doel, heerlijk! Juist dan ontdek je de mooiste plekjes in de stad.'

HESTER JANSEN

INFO: SCHILDERSWIJKBEWONERSSTOURS.NL OF LUKASKERK@HOTMAIL.COM.

Lopen van Haarlem naar Den Haag

'Pelgrimeren is kijken met de voeten'

INTERVIEW Hijme Stoffels (vader, 67, lid Kloosterkerk) en Hannah Stoffels (dochter, 33, ongebonden spiritueel) deden met 78 anderen – jong, oud, kerkelijk, niet-kerkelijk – mee met een driedaagse Pinksterpelgrimsreis van Haarlem naar Den Haag. Ze interviewen elkaar.

DE TOCHT WAS ONDERDEEL VAN EEN oud pelgrimspad naar Santiago de Compostella. De pelgrimage was een initiatief van vier predikanten: Abeltje Hoogenkamp en Herman Heijn van de Doopsgezinde Gemeente Haarlem, Margreet Klokke van de Hooglandse Kerk in Leiden en Rienk Lanooy van de Haagse Kloosterkerk. De

'De weg van ik naar Gij en wij'

etappes begonnen of eindigden telkens met een viering. Voor velen was het nachts slapen in de Hooglandse Kerk een absoluut hoogtepunt.

Waarom wilde jij meedoen aan deze pelgrimage?

Hijme: 'Toen ik de folder eind vorig jaar onder ogen kreeg, was ik direct enthousiast. Wel moest ik als 50-plusser een 50-minner zoeken om mee te lopen. Een oproep van mij op facebook leverde binnen het uur twee hits op: dochter Hannah en reli-journaliste Nynke Sietsma. Ik houd van wandelen en ik wilde ontdekken wat een pelgrimage aan extra's zou bieden. Verder had ik eigenlijk geen idee wat mij te wachten stond.'

Hannah: 'Ik ben actief in het spirituele circuit

met meditatiecursussen en yoga-retreats. Maar nu wilde ik graag wat meer doen met de religieuze achtergrond die ik van thuis heb meegekregen. Ik vind de Kloosterkerk een fijne kerk. En het leek me leuk om een paar dagen met mijn vader op te trekken.'

Is zo'n pelgrimage meer dan een gewone driedaagse wandeling?

Hannah: 'Ja, je loopt namelijk in de voetsporen van andere pelgrims die deze route hebben gelopen. Ik vond met name de combinatie van een wandeling gevolgd door een kerkdienst erg bijzonder. Zo kwamen we op zondagmiddag na de tweede lange wandeltocht aan in de prachtige Hooglandse kerk. Ik was moe, ik had pijnnetjes en ik was heel ontvankelijk. En omdat we met blote voeten in de kerk zaten, kon ik de dienst "lijfelijker" ervaren dan anders. Toen Margreet Klokke preekte over haar eigen pelgrimstocht, en dat verhaal verbond met Petrus in de storm op het water, leek het net alsof wij als groep zelf onderdeel van het bijbelverhaal werden. Haar preek gaf ons bemoediging voor de laatste dag; bemoediging die ik goed kon gebruiken. Ze zei: "Alleen wat boven jezelf uitstijgt, kan je dragen en persoonlijke stevigheid geven, dat is wat er op deze dag gevierd wordt. En wie weet ervaar je daar ook iets van, tijdens deze Pinksterpelgrimstocht. Dat je de weg gaat van ik, naar Gij en wij. En je zo opnieuw grond onder de voeten krijgt, en de wind in je rug.'"

Hijme: 'In mei maakte ik in mijn eentje een driedaagse wandeling door het merengebied van de Eifel. Dat was geweldig. Toch bood deze pelgrimage zoveel meer. Zoals de gesprekken met mede-pelgrims, het samen op weg zijn door weer en

Met blote voeten ervoer Hannah de dienst "lijfelijker" dan anders.

wind en de goede zorgen van talloze vrijwilligers onderweg. Ik heb genoten van de telkens plotseling opduikende Haarlemse predikanten, die zorgden voor een opbeurend woord, een

'Wat boven jezelf uitstijgt, kan je dragen'

blaarpleister of, zo nodig, een ritje in de bezemwagen. Bij de dagelijkse vieringen raakte ik ontroerd door de woorden en de pelgrimsliederen en tijdens het wandelen ontdekte ik een

verhoogde opmerkzaamheid voor wie en wat er op mijn pad kwam. Dominee Herman Heijn noemde dat in de uitzwaaidienst op zaterdagochtend: "kijken met de voeten". Merkwaardig hoogtepunt was voor mij de vondst van een metalen Jacobsschelp (symbool van de pelgrimage naar Santiago) midden in een Wassenaars bos. Die schelp lag daar als het ware op mij te wachten.'

Als er volgend jaar weer een Pinksterpelgrimsreis georganiseerd wordt, doen jullie dan mee?

Beiden: 'Zeker weten!'

HIJME EN HANNAH STOFFELS

Te voet door joods Den Haag

Robert van Venetië, stadsgids van Het Gilde, geeft een rondleiding langs plaatsen in het stadscentrum die herinneren aan het joodse verleden. Hij vertelt over het wel en wee van Sefardische, Portugese, Asjkenazische maar ook moderne joden. De wandeling duurt ca. 1 uur en 45 minuten (excl. koffiepauze). Aan de wandeling doen verschillende vrijzinnig-protestantse kerkleden uit Zuid-Holland mee, in het kader van een jaarlijkse ontmoetingsdag in de Houtrustkerk.

Zo. 25 AUG. 14 U. VERZAMELEN OP DE KALVERMARKT, HOEK BAGIJNENSTRAAT. INFO: KARL VAN KLAVEREN, 06 11 04 19 92.

REISERVARING

Maria en Martha in Den Haag én Toscane

Henryk Siemiradzki (1886), 'Christus in het huis van Martha en Maria'.

Weer in mijn appartement stuur ik een appje naar het thuisfront. Per ommekeer krijg ik een appje terug: ook manief heeft die ochtend over Maria en Martha geprekeet. Leve het leesrooster! Ik voel opeens een sterke verbondenheid met ál die kerken en kerkjes, waar wekelijks tegelijk dezelfde tekst klinkt. Ontroerend.

Margot C. Berends

Tijdens een weekje alleen weg zie ik op zondagmorgen dat mijn Toscaanse onderbuurvrouw netjes gekleed en met een bos bloemen de deur uitstapt. In een reflex open ik de deur van mijn appartementje en breng ik op vragende toon een woord uit dat lijkt op *Chiesa*: kerk. Ze knikt en maakt een uitnodigend gebaar. Samen lopen we naar het piekleine kerkje, even verderop, waarvan ik eigenlijk dacht dat het niet meer in gebruik was.

Ze schikt de bloemen in een vaas bij Maria, koopt een kaars, kust het muntje waarmee ze de kaars betaalt en steekt hem aan. En wijst dat ik naast haar en haar vriendinnenschaar mag zitten. Ik versta niets van de preek, behalve de woorden Martha (bij wie de pastoor een woord gebruikt met een hoop rollende erren erin, het klinkt nogal druk) en Maria (bij wie hij hoofdschuddend en met nadruk zegt: *niente*). Ik snap ten minste waar de tekst over gaat. Elkaar vrede toewensen ('*pace*') lukt mij ook. Op de terugweg maak ik met handen en voeten duidelijk dat ik de woorden Maria en Martha herkende. Zij lacht en zegt: *e Gesù*! O ja, het Italiaans voor 'Jezus' had ik ook opgevangen.

advertenties

Firma A. H. Kerkhof & Z_n
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:

- levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra

- Sorghvliet Groot Hertoginnelaan 1
- Waldeck Oude Haagweg 28
- Nootdorp Veenweg 14

of uitvaartcentrum naar uw keuze

Thuisopboring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

070 345 16 76

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

'Bedeveren' op Terschelling

Dit jaar gaan de Zinzoekers – een groep 20-30'ers van wisselende samenstelling – onder het motto 'bedevaren' op vakantie naar Terschelling. Wie gaat er mee? De deelnemers doen daar mee aan 'Keiland', afgeleid van 'kerk, kunst en kamperen', een initiatief van stichting Kurk (Kunst en kerk). Het zijn zeven dagen met workshops, vieringen met oude en nieuwe elementen, gesprekken, theater en wandelingen.

Zo. 28 JULI/T.M.ZA. 3 AUG. € 175 (RICHTPRIJS).
OPGAVE, INFO: MAIKE@ZINZOEKERS.NL EN ZINZOEKERS.NL

REISERVARING

Korangeboden in Marokko

Jaren geleden was ik met een vriendin op vakantie in Marokko. Wij gaan vaker samen op reis en hebben een 'strategie' uitgevonden om iets van de cultuur op te snuiven en diep in onszelf op te nemen. We noemen dat 'stoepjes zitten': ergens langdurig gaan zitten en maar rondkijken, proeven, ruiken, voelen.

Dat stoepjes zitten kan natuurlijk ook in een koffietentje. De jonge eigenaar had Arabische muziek opstaan. Dát kwam bij mij binnen. Ik zakte weg in een meditatieve toestand, een gevoel van diepe rust kwam over me. Ik ben naar de jongen toegelopen en heb hem gevraagd: 'Wat is dit voor gezang? Waar kan ik dit kopen?' Hij antwoordde in gebrekkig Engels: 'Het zijn gezongen korangeboden. Maar begrijp je daar iets van dan?' Ik antwoordde 'nee' en wees op mijn hoofd: niet hier. Vervolgens wees ik op mijn hart en knikte: 'Maar hier wel!' De jongen liep naar het apparaat, haalde het bandje eruit en gaf het me met een grote glimlach. Ik heb het zuinig bewaard, zowel in mijn kast als in mijn hart.

Greet Kappers

IN - DRUK

Met vakantie gaan roept bij menigeen de vraag op: hoe regelen we de zorg voor het huisdier. Een overbuur schoot ons eens aan, ze zei: 'Als u op vakantie gaat, wil ik best voor uw poezen zorgen hoor!' Maar toen onze oude Roosje dagelijks medicijnen moest hebben, wilden we haar daar niet mee belasten. Dus dan moet er een goed pension gezocht worden.

Het is mij opgevallen dat (huis)dieren een belangrijke plaats in ons leven innemen, maar dat ze in theologie en preek – en pastoraat – nauwelijks aan bod komen. Mijn (overleden) vriend Jaap Mees was vegetariër, geraakt door Albert Schweitzers 'eerbied voor het leven'. Hij (her)kende elk vogelied en noemde zich 'ornitholoog'.

Als gezin met twee kleine kinderen hadden wij een jonge herder, Peter, die heel lief voor ze was. Op een dag lag hij, drie jaar oud, dood op zijn mat. Een van de eerste sterfgevallen in mijn leven. Ik vertrouwde een vriend toe dat Peter wellicht in de hemel was. 'O nee', zei mijn 'bijbelgrouwe' makker, 'dieren hebben geen ziel'.

ENGELN INCOGNITO

FOTOGRAFIE: ROB VAN ESSEN

Misschien had hij gelijk, dacht ik, maar waarom nare mensen wel in de hemel en dat lieve best niet?

De bioloog Frans de Waal publiceerde recent een boek waarin hij schrijft dat vrijwel alle menselijke emoties ook bij zoogdieren voorkomen. De vraag hoe wij met dieren omgaan krijgt hiermee een nieuwe urgentie. Of ze in de hemel komen weet ik niet, maar we mogen hun leven in ieder geval niet tot een hel maken. Ik denk wel eens dat God engelen vermomd als hond of poes onder ons zendt. Als mijn moeder huilde, kwam mijn hond en likte haar handen. Hij kon troosten, waar mensen soms wat stuntelig roepen: 'Trek het je niet aan'. Toen ik weduwnaar werd veertien jaar geleden, kwamen mijn poezen op het lege kussen naast mij liggen. 'Het is niet goed dat een mens alleen is', begrepen zij beter dan menige trooster die zijn belofte niet na kwam.

Twee poezenzusjes van zes weken (zie foto) hadden wij, toen we in de Goudenregenstraat gingen wonen. Onafscheidelijk waren ze: samen op het kussen in de stoel, samen in de zon, als twee

kleine sfinxen op de tafelrand, wachtend op wat overschoot. De avontuurlijkste van de twee was op een onbewaakt ogenblik verdwenen. Ze werd dood in een naburige tuin gevonden. Zus Roosje was duidelijk van slag en richtte haar affectie op mij.

Niet alleen op mij; de kleinkinderen, de visite, ze wond ze allemaal om haar poot. Ze zat op schoot voor je er erg in had, liet zich op haar buik aaien, stak geen nagel uit. Nou ja, helaas was ze minder zorgzaam met enkele antieke stoelen. Bijzonder was ook dat ze een 'sprekende' poes werd. Als ik thuis kwam, werd ik luid verwelkomd. Op mijn tegengroet kwam er dan weer een octaaf lagere opmerking in de sfeer van: 'Lang weg hoor.' Scheen de zon in de tuin, dan liep ze mauwend rond, totdat wij een lekker kussentje gebracht hadden.

Helaas, deze week mauwde mijn achttienjarige vriendin alleen nog maar: 'Help me.' De dierenarts had gedaan wat hij kon en deed nu wat gedaan moest worden.

Ik hield haar vast en spinnend sliep ze in. Zou er dan toch een dierenhemel zijn?

ROB VAN ESSEN

Op reis naar andere religies

Wandelen van kerk naar hindoetempel

INTERVIEW Vanuit twee kerken in Den Haag-west wandelt jaarlijks een groep naar een ander religieus gebedshuis, om daar met de gelovigen in gesprek te gaan. Dit jaar was een hindoetempel aan de beurt. 'Vooral onze leefregels lijken op elkaar.'

Duncan Wielzen, hier in de Titus Brandsmakerk, houdt van religieuze diversiteit.

DEN HAAG IS EEN STAD VOL CULTURELE rijkdom, maar ook is het een gesegregeerde stad: er zijn gescheiden wijken, groepen bewoners en religies. De parochie de Vier Evangelisten organiseert daarom samen met de protestantse Bergkerk jaarlijks wandelingen naar gebedshuizen van andere religies om nader kennis te maken.

Dit jaar bezochten zij de hindoetempel Dew Mandir aan de Gaslaan. Dr. Duncan Wielzen, pastoraal werker bij de Vier Evangelisten, vertelt over de achtergronden: 'Ik kom uit Suriname en ben opgegroeid in een straat waarin alle religies vertegenwoordigd zijn, van jehova's tot hindoes, van katholieken tot moslims. We bezochten elkaars feesten en leefden in harmonie samen. In een grote stad als Den Haag is dat anders. Omdat we in verschillende

wijken leven kennen we elkaar niet, met als gevolg dat polarisering en uitsluiting goed kunnen gedijen. Dat willen we doorbreken: als je weet hebt van de achtergrond van anderen krijgen vooroordelen minder kans en ontstaat er meer begrip voor elkaar.

'We ontmoeten elkaar als kinderen van één Vader'

De wandeling naar de hindoetempel is in zekere zin een reis, een pelgrimage: we lopen het onbekende tegemoet in het vertrouwen dat we onderweg gedragen worden. Ik zie het als een uitnodiging van God om elkaar te ontmoeten als kinderen van één Vader.

We hebben allemaal verschillende godsbeelden en namen voor één en dezelfde. Veel mensen hebben het idee dat het hindoeïsme een polytheïstische godsdienst is, maar dat is niet zo. In het hindoeïsme is er één schepper Gods, die verschillende verschijningsvormen kent. Voor de bezoekers die meewandelen is dat vaak een eye-opener.'

Geen naam

Nishad Marawlie, de jonge secretaris van het bestuur van de hindoetempel Dew Mandir, vertelt: 'Hindoeïsme is meer een levensfilosofie dan een religie. In de kern gaat het erom dat wij het goede doen. Er is één God, die vormloos, abstract is en geen naam kent. De beelden in onze tempels staan elk symbool voor een aspect van het Goddelijke, bijvoorbeeld voor wijsheid, loyaliteit, het scheppende, maar ook het vernietigende. Iedere hindoe mag zijn geloof op eigen manier inhoud geven. Voor de één betekent het dat hij gelooft in een hogere macht, voor de ander dat hij de leefregels uit het hindoeïsme nastreeft. Daar zijn wij vrij in. We hebben niet de enige waarheid in handen. We streven als hindoes uiteindelijk naar het doorbreken van de cyclus van wedergeboorte, zodat onze onsterfelijke ziel verenigd wordt met de Allerhoogste Ziel.

Voor het bezoek van de christenen staan we zeker open. Voor ons is samenleven met andere religies belangrijk. Hier vlakbij is een christelijke kerk en iets verderop staat een moskee en daar leven we in harmonie mee. We willen ook aansluiten bij de buurt, hebben meegedaan met een buurtfestival, geven yoga workshops. Initiatieven om zelf bij anderen op bezoek te

gaan zijn er nog niet, maar dat willen we wel gaan doen. Onze focus is nu meer intern gericht, vooral op jongeren. Het animo om naar de diensten te komen neemt bij de jeugd af, dat zie je ook bij christelijke kerken. Ouders met jongere kinderen bereiken we wel gemakkelijker. Zij vinden het fijn dat er in de mandir veel voor kinderen wordt gedaan.'

Vrijzinnig

Nishad, 26 jaar, is als jonge man in tegenstelling tot veel leeftijdsgenoten wel betrokken: 'Ik ben er mee opgegroeid, ging vroeger altijd met mijn

hogere macht is, alleen weten we niet hoe die eruit ziet. Het hindoeïsme biedt veel vrijheid om de dingen op je eigen manier in te vullen en te beleven, het is liberaal en vrijzinnig, dat

'Ik neem niet alles zomaar aan'

spreekt me aan. Ik denk dat er naast verschillen ook veel overeenkomsten zijn tussen het christendom en het hindoeïsme, vooral in de leefregels zoals het nastreven van het goede,

Nishad: 'Het hindoeïsme is liberaal en vrijzinnig, dat spreekt me aan.'

oma en moeder mee naar de mandir. Naast mijn vrijwilligerswerk als secretaris van het bestuur ben ik ook wetenschapper en bezig met promoveren aan de Erasmus Universiteit. Ik neem niet alles zomaar aan. Maar ik vind het onaanneemelijk dat alles hier op aarde toeval is. Ik geloof dat er een

naastenliefde en niet oordelen over de ander. Het is mooi om daar met de bezoekers van de christelijke kerken over te praten.'

GREET KAPPERS

INFO: HINDOEDHARMA.NL

Op bezoek in de moskee

'Maaltijden voor 200 man, om jaloers op te worden'

REPORTAGE Scheveningse kerk-gangers waren onlangs te gast in een Transvaalse moskee. De imam en de bezoekers waren het eens: 'Er zijn meer dingen die ons binden, dan die ons scheiden.'

KERKGANGERS VAN HET OECUMENISCH Beraad Scheveningen brachten dit voorjaar een bezoek aan de Haagse Noeroel Islam moskee in Transvaal. Emilie Griffioen was erbij en raakte onder de indruk van de openheid die ze tegenkwam. Ze vond het een mooie kennismaking. 'De islam is wel eens negatief in beeld, maar de hartelijkheid waarmee we werden ontvangen, zie je nooit op het journaal', zegt ze.

'In zijn welkomstwoord stelde de imam dat hij niet de verschillen, maar juist de overeenkomsten tussen de verschillende godsdiensten wil benadrukken. We gaan allemaal terug naar dezelfde God, onze basis is gemeenschappelijk en we hebben veel dezelfde verhalen. Er zijn meer dingen die ons binden, dan die ons scheiden. Heel positief.'

Voertaal

Imam Feroz Hansildaar vond het ook een prettige uitwisseling: 'Ze stelden boeiende vragen, bijvoorbeeld hoe het ons lukt

jongeren te interesseren om naar de moskee te komen. Wij hebben een speciaal programma voor ze en praten veel over maatschappelijke sociale vraagstukken, dat boeit de jongeren meer dan regels en de verhalen over wonderen.'

De Noeroel Islam moskee is een multiculturele moskee die niet alleen bezocht wordt door Surinamers. Mensen zien het als buurtmoskee, dus er komen ook Turken, Marokkanen, Syriërs, Pakistanen en Somaliërs. De voertaal is bewust Nederlands, wat overigens ook helpt om de jongeren te blijven boeien. Er stond een rondleiding op het pro-

'Ik was onder de indruk van hun openheid'

gramma en er was een korte overweging 'die ook door de pastoor of de dominee gehouden had kunnen worden', volgens Griffioen. 'De mannen en vrouwen zaten apart, maar wij sloten als gemengde groep aan bij de mannen.' Het moskeebezoek was tijdens de ramadan en de groep was uitgenodigd voor de iftarmaaltijd, de maaltijd direct na zonsondergang waarmee het vasten wordt gebroken. Emilie Griffioen: 'Na werktijd kwamen

steeds meer mensen de moskee binnen om te bidden en te luisteren naar een overweging. Iedere dag zijn er vrijwilligers die voor ongeveer tweehonderd mensen een maaltijd bereiden. Daar moet je bij onze kerken mee aankomen, een maand achter elkaar voor zoveel mensen koken. Je zou er haast jaloers op worden.'

Viering in moskee Noeroel Islam. Op noeroelislam.org kun je je aanmelden voor een rondleiding.

Is dit voor herhaling vatbaar of is een nauwere samenwerking denkbaar? Griffioen: 'Iedereen heeft het als positief ervaren en is in voor nog eens iets, maar echt meer samenwerken, dat geloof ik niet. Samenwerking is ook een groot woord, maar wie weet een project. We zijn binnen het Oecumenisch Beraad natuurlijk ook bezig met de samenwerking tussen katholieken en protestanten, daar moet ook nog best veel groeien. Dingen samen doen, je open stellen en eerder met verwondering kijken dan met afkeuring, dat is goed. We gaan zeker praten over een follow-up en in welke vorm dat wordt, is nog even afwachten.' Feroz Hansildaar: 'Het is zeker voor herhaling vatbaar! We hebben hier al meermalen interreligieuze bijeenkomsten gehad en wij zijn ook in kerken geweest. Het geeft een ander beeld

'Geen afkeuring maar verwondering'

als je elkaar echt bezoekt. Samenwerken met dominees is heel gewoon voor mij, bijvoorbeeld in werkgroepen of op scholen. Daar is vraag naar en juist op scholen is het interessant om te vertellen over de overeenkomsten tussen de verschillende religies. Het is goed om elkaar te leren kennen en te weten wat er speelt over en weer. Dat kan vooroordelen wegnemen en respect bevorderen. We hebben ook met de Haagse kerkenorganisatie Streek samengewerkt door hier in de wijk, in de Paardenberg, een project voor huiswerkbegeleiding op te zetten.'

JOLLY VAN DER VELDEN

Protestantse Kerk, kerken per stadswijk

Stadsdelen	Kerkgebouwen	Tijd	Zo, 7/7	14/7	21/7	28/7	4/8	11/8	18/8	25/8
Centrum Schilderswijk	Lukaskerk Om en Bij 2	10.15	ds Christiaan Donner, HA	ds Ineke Bakker	ds Arie de Boer	ds Iet Buijser	ds Klaas Santing	naar Lutherse kerk	naar Lutherse kerk	naar Lutherse kerk
Benoordenhout Archipel	Duinzichtkerk Van Hogenhoucklaan 89	10.00	ds Casper van Dongen	ds Ad van Nieuwpoort	ds Jaap van de Meent, HA	ds Jaap van de Meent	*	ds Fokke Fennema	ds Roel Bosch	ds Jan Rinzema
Bezuidenhout Mariahoeve	Christus Triumfatorkerk Julia van Stolberglaan 154	10.00	ds Arie Jan van der Bom	ds Jaap van den Akker	ds Casper van Dongen	ds Lenie Vollebregt	ds Lenie Ridderhof-Loon	ds David Schiethart, HA	ds Jan Rinzema	ds Jaap van den Akker
	Pax Christierk Zwedenburg 99 (tijdelijk bij Middin)	10.30	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker, HA	dr Gieneke Sneller-Vrolijk	ds Joshi van Veen	dr Wout van Herwijnen	dr Wout van Haften	dr Gieneke Sneller-Vrolijk	ds Nico van Splunter
Stadsdeel Laak Spoorwijk	De Oase Van Meursstraat 1	10.00	ds D. Verboom	Kringviering	ds Jantine Veenhof, HA	ds Nel van Dorp	ds E. de Paauw	Kringviering	ds Fokke Fennema, HA	ds Jantine Veenhof
Moerwijk/Morgen- stond/Zuiderpark	Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds Jantine Veenhof, HA	ds Bram Dijkstra Geuze	ds Martijn de Jong	ds Willem Jan de Hek	ds Els van der Wolf	ds Jan van der Wolf	ds Esther van Schie	ds Giel Schormans
Vogelwijk Bloemen- buurt	Bergkerk Daal & Bergselaan 50A	10.00	ds Axel Wicke	drs Jan Greven	ds Saskia Wever van der Feltz	ds Axel Wicke	Maranathakerk	ds Olivier Elseman	ds Martine Nijveld, HA	ds Lenie Vollebregt
Statenkwartier- O Duinord	Maranathakerk 2e Sweelinckstraat 156	10.30	Bergkerk	ds Axel Wicke, S&T	ds Olivier Elseman	ds Erika van Gemerden	✠ Sitty Smedinga	ds Martine Nijveld	ds Ijjo Akkerman	Zangdienst
Regentessekwartier-N	Noorderkerk Schuijtsstraat 9-11	10.00	ds Geertje Zomer, HA	ds Nel van Dorp	ds Durkje Sikkema	ds Fokke Fennema	ds Greet van 't Slot	R. Mulder	ds Geertje Zomer	ds Hans Berkeij
Vruchtenbuurt Bohemien	Boskapel Bosbesstraat 5	10.00	ds J. Vree-van Dongen	ds Nicolle Pronk	ds Nico Riemersma	ds P. Sanders	ds T. van Montvoort	ds Jenne de Haan	ds Michiel Aten	ds Martin Koster, S&T
Loosduinen Waldeck Willemlaan 40	Abdijkerk Willemlaan 40	10.00	ds Wietske Verkuyl	ds Michiel Aten	ds Wietske Verkuyl	ds Nico Riemersma	ds G. van Reeuwijk	ds Michiel Aten	ds Klaas Wigboldus	ds Kees Buijs, S&T
Houtwijk	Houthaghe Toon Dupuisstraat 10	10.00	ds Lenie Vollebregt	ds Wout Huizing	ds Michiel Aten	ds Jenne de Haan	ds Fokke Fennema	ds Nel van Dorp	ds S. Smits	ds Ridderhof-Boon
Bouwvlust Vrederust Morgenstond	Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds David Schiethart	ds C. Schreuder	ds Klaas Wigboldus	ds David Schiethart	ds David Schiethart	ds Nico Riemersma	ds Meindert Burema	ds David Schiethart, S&T
Scheveningen Dorp	Bethelkerk Scheveningen Jurk.Kokstraat 173	10.00	ds Aart Mak afscheid Van Marion	ds Annette Bosma	ds Evert van Dalen	ds Anne Mooi	ds Evert van der Veen	ds Jan Maasland	ds Jan Maasland	ds Jan Maasland, HA
Scheveningen Dorp	Oude Kerk Keizerstraat 8	10.30 17.30	ds Barend Weegink ds E. van Rooijen	ds Jaap Quist X	ds Barend Weegink ds T. Thijs	ds Z. de Graaf X	ds Jan Maasland X	ds Barend Weegink X	ds Theo Wegman ds G. van der Hout	ds Barend Weegink ds Pieter Stam
Belgisch Park Statenkwartier-W	Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds Charlotte van der Leest	ds Charlotte van der Leest	ds W. Steenberg	ds Charlotte van der Leest	ds E. de Fouw	ds G. Bosma	ds R. Roelofse	ds F. Stark
Duindorp	Pr. Julianakerk Tesselsstraat 6	10.00	ds E. van der Hout	Arien ten Brinke, Honselersdijk	R. van Schouwen, Honselersdijk	ds D. Thijs	ds Pieter Stam	ds Theo Wielsma	ds Wim Scheltens	A. Knoester
Ypenburg	De Toevlucht Laan van Hoornwijk 140	10.00	ds Jacob Korf, S&T	ds B. Wallet	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	✠ Sitty Smedinga	ds Attie Minnema	ds C. Kuhler
Leidschenveen	De Leidraad Harriet Freezerhof 28	10.00	X	ds Fulco de Vries Bouwstra	Mario Boelen	X	ds Ton Houtman	les de Jong	X	ds Nel van Dorp

Kerken in overige categorieën

PKN-kerken voor de hele stad	Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00	ds Cock Blenk	ds Bert Karel Foppen, doopdienst ds A. Schroten	ds Bert Karel Foppen ds P. Veerman	✠ H. Meijer ds W. Dekker	ds W. Dekker *	ds J. van der Meijden	ds M. Schuurman dr W. Dekker	ds Bert Karel Foppen ds P. van Trigt
	Houtruiterkerk Beeklaan 535	10.30	ds Susan ten Heuw	ds Marijke Kwant	ds Willem van der Meiden	ds Olivier Elseman	ds Klaas Douwes	ds Niek Smit	ds Engelen Hulsmann	ds Karl van Klaveren
	Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds Rien Lanooy	ds Klaas Wigboldus, HA	ds Rien Lanooy	ds Anton Wessels	ds Lowik Schoch	ds Netty de Jong	ds Bernard Luttkhuizen	10.30 ds Rien Lanooy, cantate ♪
	Evang Lutherse Gemeente Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Fokke Fennema, HA	ds Hanneke Allewijn	Lukaskerk	Lukaskerk	Lukaskerk	ds L. Penner	ds C. Minnaard-Müller	ds Fokke Fennema
Overige kerken	Eglise Wallonne Noordeinde 25	10.30	pasteur Hartman Out, NL	pasteur Hartman Out, Sainte Cène	pasteur Liesbeth van Hilten-Matthijssen	Joop la Grouw	pasteur Hartman Out, NL	pasteur Hartman Out, Sainte Cène	pasteur Karel Blei	pasteur Liesbeth van Hilten-Matthijssen
	Deutsche Evang Gemeinde Bleijenburg 5	10.30	Pfrin L. Wenzlaff	Pfrin L. Wenzlaff	Präd. Ulrich Thöle	Prädin Dagmar Opper	Präd. Ulrich Thöle	Pfr Th. Vesterling	Prädin Dagmar Opper	Pfr Th. Vesterling
	Doopsgezinde Gemeente Paleisstraat 8	10.30	ds Rien Lutmer	ds Jannie Nijwening	ds Guus Moussault	X	ds Ijke Aalders	ds Nelleke Kan	ds Jannie Nijwening	werkgroep Groene Hoop
	Ekklesia Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00	X	X	X	X	X	X	X	X
	Ev. Broedergemeente Hernutters Chasséstraat 1	10.00	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen, 14u hindostaanse dienst	br Dyoemati Tumin	zr Georgine Bendt- Wijsman	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen, 14u hindostaanse dienst	br Dyoemati Tumin	zr Christine Welschen
	Haagse Dominicus Th. Swenckestraat 30	10.30	ds Willem van der Meiden	X	X	X	X	X	ds Henk Meeuws	X
	Indon Ned Chr. kerk GKIN Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	13.30	ds Marco Visser	ds Bas Plaisier	ds Binsar Pakpahan	ds Stanley Tjahjadi	ds Chris de Jonge	ds Debby Sahertian- Janssens	ds Nico van Splunter	ds Stanley Tjahjadi
	Kruispuntgemeenschap Holzichlaan 115	11.00	Zangdienst	X	ds Fokke Fennema, HA	X	br Hans Koster, 5 jaar Kruispunt	X	ds Roel de Meij Mecima, HA	X
	Remonstrante kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Antje van der Hoek	ds Greteke de Vries	ds Reinhold Philipp	ds Johan Goud	ds Reinhold Philipp	ds Martine Wassenaar	ds Rien Lutmers	ds Antje van der Hoek
	Geref Kerk Vrijgemaakt Duinkerkerstraat 1	10.00	ds Jasper Klapwijk	ds At Kramer	Preek lezen	Preek lezen	Preek lezen	ds Maarten Boersma	ds Maarten Groen	ds Arnout Francke
Ziekenhuizen	HMC Bronovo Bronovolaan 5	16.00	pastor Guido Schürmann	X	pastor Bertus Wessel	X	ds Engelen Hulsmann	X	pastor Bertus Wessel	X
	Haga Ziekenhuis Leyweg 275	10.00	pastor Paul Stolwijk	ds David Schiethart	ds Gerda van den Berg	pastor Willy Hoogendoorn	ds Pieter Hartevelt	pastor Wim Hoefman	pastor Wim Hoefman	pastor Willy Hoogendoorn
	HMC Westeinde Lijnbaan 32	10.00	ds Irene Visser ♪	pastor Bertus Wessel	ds John Batist	pastor Guido Schürmann	pastor Bertus Wessel ♪	pastor Willy Hoogendoorn	ds Irene Visser	pastor Bertus Wessel
	HMC Antonius-hove Banninglaan 1 Leids'dam	10.30	pastor Guido Schürmann	X	pastor Bertus Wessel	X	ds Engelen Hulsmann	X	pastor Bertus Wessel	X
Dienst doven en slechthorenden	Franciscuskerk Nic Broeckhuijsenstraat 23	10.30	pastor Nanda de Hoop	ds Robert Nangu	ds Joop Zuur	pastor Bernadette Janssens	pastor Rien Leijdekker	pastor Mieke Speckens	ds Mineke Kroes	ds Robert Nangu
	Clarakapel Rozenbottelstraat 14	10.30	pastor Rien Leijdekker	pastor Marie-Thérèse v.d. Loo	ds Robert Nangu	pastor Mieke Speckens	ds Robert Nangu	pastor Bernadette Janssens	pastor Henk Verbaarschot	pastor Nanda de Hoop

Kerken met vaste gegevens voor elke zondag

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Elke zondag 8.30 Gesproken Holy Communion 10.30 Contemporary & Traditional (Holy Communion) Services with on 4th Sunday Anointing & Prayer for Healing. 17.00 Wellspring Service. On 4th Sunday: Choral Evensong	American Protestant Church Esther de Boer van Rijklaan 1 9.45 am contemporary service 11.15 am traditional service	Het Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170 Zo 9u30 samenkomst met zang en muziek meer op eppen.nl	Volle Evangelie Gem. Voedekerkerk Maartensdijklaan 126 zo 10u30 NL za 19u Arabisch	Leger des Heils Ambachtsgaarde 198 10u30 samenkomst met muziekcorps
	Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7 zo. 10u eucharistie	Evangeliegemeente Morgenstond Beresteinlaan 263 Zo 10u samenkomst	Baptistengemeente Vier Heemskinderenstraat 91 10u samenkomst	Zevende dag Adventisten Robijnhorst 197 Op zaterdag! 10u Bijbelstudie 11u dienst
		Genootschap der Vrienden - Quakers Stadhouderslaan 8 Zo 10u30 stille samenkomst		

Taizédiensten

Buurt- en kerkhuis Bethel,
Thomas Schwenckestraat 30
Elke maandag 19.30 Taizéavondgebed
Elandstraatkerk
Elke 1e zaterdag van de maand 19u30
Koningkerk Voorburg
Elke 2e zaterdag van de maand 19u30
Taizéviering

Rooms-katholieke kerken, Nederlandstalige weekendvieringen, zie verder www.rkdenhaag.nl en www.rkparochiedevierevangelisten.nl

Centrum Parkstr. 65a H. Jacobus Zo 9 u NL, 10u15 Lat, 12u NL	Schilderswijk Hoefkade 623, H. Martha, za 19u, zo 11u30	Haagse Hout , Wassenaarseweg 53, St. Paschalis Baylon, zo 11u	Bezuidenhout Bezuidenhoutseweg 153, OLV van Goede Raad, woe 12.30	Marlot Bloklandenplein 15, Onbevekt Hart van Maria, za 17u, zo 9u30	Zeeheldenbuurt Elandstraat 194 OLV Onbevekt Ontvangen, zo 11u	Rijswijk Sir Winston Churchhillaan 372 HH. Benedictus en Bernadette, zo 9u30	Deutsch Badhuisweg 35a Sonntags 10u30 English Bezuidenhoutseweg 157 Sunday 10.00, 17.30
Regentessekwartier Beeklaan 188, H. Agnes, za 20u NL, zo 10.00 NL, 12u Sp	Valkenbos , Kamperfoeliestraat 279, Kerk Titus Brandsma vrij 10u Zo 10u30	Loosduinen , Loosd. Hoofdstr. 4, Kerk Maria van Eik & Duinen do 10u, vrij 9u, za 17u (evenen maand), zo 10u	Waldeck/Kijckduin Aaltje Noordervierstr. 4 H. Pastoor van Ars do 10u, vrij 9u, za 17u (oneven maand), zo 10u30	Leyenburg Leyweg 530 Emmaüskerk zo 10u, za 13u	Scheveningen Scheveningsweg 233, H. Antonius Abt, za 17 u NL (niet in aug!), 18u Engels 2de, 4e week) zo 10u	Rijswijk v. Vredenburgweg 69, H. Bonifatius zo 11u	Francis Stoepaan 4 Wassenaar Dim 17.00

Doorweekse diensten:
■ Avondgebed bij DE ZINNEN,
elke maandag 18.15-18.45 in
Christus Triumfatorkerk met
aansluitend soep en broodje.
■ Aandachtscentrum,
Schooldaart 18, di t/m vr 13 u
stille viering;
■ Evangelisch-Lutherse Kerk,
elke woensdag 12.45-13u
middaggebed.

Symbolen: ♪ met cantorij, muziek etc; X geen dienst; * zie website van de kerk; ♪ voorganger met preekconsent; ✠ kerkelijk werker; ♪ proponent (ds i.o.); ♪ missionair pionier

AGENDA: JULI/AUGUSTUS

Kerkadressen zie pg. 6.

Tips: redactie@kerkinderhaag.nl

Hele agenda: kerkinderhaag.nl

Wereldbeeld

Socioloog, beleidsadviseur en remonstrant Geert Hamaker vertelt over maatschappelijke ontwikkelingen die het wereldbeeld doen kantelen.

Do. 4 juli. 20 u. ■ Remonstrante kerk

Den Briel

Nationale bedevaart naar Brielle om de Martelaren van Gorcum te herdenken, én martelaren van het naziregime. Op-gave, info: Lore Olgers, 324 41 18.

Lutherse kerk

Orgelconcert door Jas Hutchinson-Bazely en leerling Pieter van Dijk, met werken van Georg Böhm, Nicolas Carleton,

J.S. Bach en Thomas Tomkins.
Za. 6 juli. 19:30 u. Collecte ■ Lutherse kerk

Galerie4

Exposities van hedendaagse kunst. Iedere woensdag-, vrijdag- en zaterdagmiddag, 13:30-17 uur, Molenstraat 44. Initiatief van de Oud-katholieke parochie.

Vrijzinnig

Meine Henk Klijnsmas, hoofd Constitutionele Zaken bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken, vertelt over de historische ontwikkeling van politieke voorkeuren van vrijzinnig protestanten, tot vandaag de dag.

Do. 1 aug. 19:30 u. ■ Doopsgezinde kerk

Cornelys Lely

Coos Wentholt, kenner van Haagse geschiedenis, vertelt over het leven van Cornelys Lely (1854-1929). Onder Lely, drievoudig minister van Waterstaat, werd de Zuiderzee drooggelegd en de Afsluitdijk aangelegd. Als wethouder in Den Haag realiseerde hij de Vissershaven op Scheveningen. Lely was actief in de doopsgezinde kerk. Lezing, en zang van Julia Bronkhorst.

Woe. 14 aug. 19:40 u. ■ Doopsgezinde kerk

Apostel Thomas

Lezing met presentatie door Katrijke Bezemer, over het leven van apostel Thomas in India en de ontdekking van Thomas-christenen door Portugese kolonisten. Zang hapje en drankje.

Woe. 21 aug. 20-21:45 u. ■ De Hoeksteen, Rozenboomlaan 119. Voorburg

Oorlog en verzoening

Initiatives of Change houdt een conferentie met als thema 'Verzoening. Hoezo?'. Sprekers met een Nederlandse, Nederlands-Indische, Japanse en Indonesische achtergrond vertellen over hun eigen oorlogservaringen. De ontmoeting en uitwisseling van persoonlijke verhalen ziet de vredesorganisatie als een 'essentiële stap om de last van die ervaringen voor de toekomst te verlichten'. Op het programma staan lezingen (ochtend), tafelsprekken (middag) en een plenaire discussie. De voertaal is vooral Nederlands.

Za. 6 JULI, 9:30 UUR, € 25. CHRISTUS TRIUMFATORKERK, JULIANA VAN STOLBERGLAAN 154. OP-GAVE: IOFC.NL.

Symposium: gezondheid, geloof en ethiek

Geloof, kerk en medische ethiek. Over deze kernbegrippen gaat het symposium van dit jaar in de Nieuwe Badkapel. Sprekers zijn: Theo Boer, hoogleraar (medische)ethiek; Joost Röselaers, predikant en voorman van de remonstranten; Erwin de Fouw, predikant en geestelijk verzorger. Charlotte van der Leest, predikant Nieuwe Badkapel, geeft een inleiding. Jan Schinkelshoek modereert de middag.

Za. 6 JULI. KOFFIE/THEE: 14:30 UUR. SYMPOSIUM: 15-16:45 UUR. NIEUWE PARKLAAN 90. INFO, OP-GAVE: NIEUWEBADKAPEL.NL, 06 21 25 27 20.

Een nieuwe kijk op moskeeën

Ruim een jaar lang bezocht Hagenaar Marwan Bassiouni meer dan 70 moskeeën in Nederland. Hij keek er uit het raam, deed een paar stappen naar achter, stelde de lens scherp en klik. Zo werd de serie 'New Dutch Views geboren'. De foto's gaan gepaard met korte overdenkingen van de fotograaf. De hoofdthema's van Boussiani's werk zijn integratie en westerse islam in Nederland.

EXPOSITIE TOT 1 SEPTEMBER. INFO: FOTOMUSEUM DEN HAAG.

Lezing: verzet wapenwedloop

Edy Korthals Altes bekleedde tussen 1951-1986 verschillende diplomatieke functies in binnen- en buitenland. Na een visioen besloot hij zich vanwege de wapenwedloop terug te trekken als ambassadeur in Spanje. In zijn boek *Van havik tot vredesduif* (2017) ontvouwt hij een eigen visie op het christendom en haar taak. Korthals Altes komt daarover vertellen in de Houtrustkerk. Eerst is er een lunch en bekijken bezoekers een tv-interview waarin de oud-diplomaat vertelt over zijn bewogen leven. Na de filmvertoning gaat hij met publiek in gesprek.

VRIJ. 2 AUG. 12-15 UUR. HOUTRUSTKERK, HOUTRUSTWEG 1.

VERSE THEOLOGIE JONGE REISGENOTEN IN DE LITURGIE

Met Pinksteren bezocht ik een dienst in de Ebenezer Baptist Church in Atlanta. Amerika's *freedom church* wordt deze kerk ook wel genoemd, met een verwijzing naar ondermeer het werk van dr. Martin Luther King die dominee in deze kerk was. De 54e kinderdag wordt in deze dienst gevierd.

Een kinderkoor begint met een lied dat de wereld over reist: *This little light of mine, I'm gonna let it shine*. Het koor staat voorin. Je hoort dat er geoeft is. De kinderen zingen rustig of voorzichtig zo je wilt, zeker als je het vergelijkt met het volwassenkoor dat later in de dienst uit volle borst zingt. Jongeren hebben teksten uit hun hoofd geleerd als: 'Gemeente, wees het licht!' Er is drama. De jeugd wordt gecoacht en leren door te doen. Ze zijn op reis met elkaar en de hele

gemeente om hun geestelijke weg verder te ontwikkelen.

De reden dat veel jongeren niet in de liturgie participeren – ook in de context van de Ebenezer kerk – is een complex geheel van factoren. Daar is niet zomaar één antwoord op te geven. Kunnen we iets zeggen over wat voor de geestelijke liturgische reis van jonge mensen van belang is? Grote theologen en filosofen (Augustinus, Rousseau, De Beauvoir) zeggen dat reizen en andere culturen leren kennen, helpt in je groei als mens. Door te reizen groeit je kennis van de ander en daarmee ook van jezelf. 'Het gaat erom dat je je met al je zintuigen openstelt voor andere manieren om in de wereld te zijn', schrijft de Amerikaanse filosoof Susan Neiman in haar boek *Waarom zou je volwassen worden?*.

Ik onderstreep daarbij dat een andere cultuur

vaak dichterbij is dan je denkt. Reizen om je kennis te verruimen en nieuwe perspectieven te ontdekken sluit goed aan bij wat jonge mensen belangrijk vinden in een viering. Er moet wat te leren zijn. Jongeren willen de relatie tussen God en mens ontdekken en leren hoe geloof relevant is in het leven van alledag, zo laat mijn onderzoek naar jongeren en liturgie zien (*Youth Worship*, 2015). De meesten leren dat het beste door in gesprek te gaan en perspectieven te delen. Verder wordt een liturgische reis voor velen ook gekenmerkt door plezier en ontspanning, door een informele benadering, door bijzondere (muzikale) ervaringen, door tot rust te komen te midden van de hectiek. Samengevat: door recreatie. En tot slot is het emotionele aspect van samenzijn belangrijk. Het gaat om een samenzijn in eenheid en vertrouwen. Voor dit samenzijn zijn reisgenoten nodig, ook jonge, die je kunt vertrouwen en die jou

kennen. Voor een deel van de jongeren werkt God door dit emotionele samenzijn heen, een ander deel dat meer open of onbenoemd. In die lijn is kinderdag in Ebenezer een geestelijke ontmoetings- en oefenplek.

King had een droom. Hij was op weg naar een bijzonder doel. Beeldend vertelde hij over de nieuwe wereld, het Koninkrijk van God. Jong en oud leerden door zijn preken wat dit reisdoel betekende voor leven en samenleven. Als geen ander vragen jonge reisgenoten in de liturgie om inspirerende mensen die hen helpen te ontdekken wat het geloof vandaag betekent.

DR. RONELLE SONNENBERG

RONELLE SONNENBERG IS UNIVERSITAIR DOCENT PRAKTISCHE THEOLOGIE/YOUTH MINISTRY AAN DE PTHU EN PREDIKANT IN DE PKN.

KDH zoekt klantenwerver

De redactie zoekt iemand die organisaties wil benaderen om in het blad (of op kerkinderhaag.nl) te adverteren, in het maandblad bij voorkeur met ingestoken folders. De beloning is een percentage van de opbrengst, wat bij folders flink kan oplopen. Meer informatie bij Robert Reijns (eindredacteur): redactie@kerkinderhaag.nl / 06 123 130 53.

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDERHAAG.NL WEBSITE

Juli/augustus 2019, jaargang 22, nr. 217

Uitgave van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Oost en de Rooms-Katholieke parochie Maria Sterre der Zee.

Contact:
redactie@kerkinderhaag.nl
hoofdredactie@kerkinderhaag.nl
Tel. 06 48 94 10 47
Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Redactie: Greet Kappers (hoofdredacteur), Margot C. Berends (tekstredac-

teur), Robert Reijns (eindredacteur), Henk Baars, Henriëtte Boerma, Rob van Essen, Hans Hemmes, Rienk Lanooy, Margriet Quarles van Ufford, Marijke Witteman.

Medewerkers: Irna van der Wekke, Eric van den Berg (website), Pieter van Schouwenburg (vormgeving).

Druk: Opmeer Drukkerij bv

ADVERTENTIES:

KERKINDERHAAG.NL/ADVERTEREN
ADVERTEREN@KERKINDERHAAG.NL
06 12 31 30 53 (ROBERT REIJNS)

Los postabonnement:
€ 22,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: info@kerkinderhaag.nl
Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

IN MEMORIAM

Janneke van Beuzekom-van Veen

Janneke van Beuzekom-van Veen is overleden. Na een onderwijsopleiding werd ze actief in het hervormde kerkewerk, en raakte ze van daaruit betrokken bij landelijke en plaatselijke politieke, vredes- en milieuocties. Ook het jodendom had haar grote belangstelling. Ze stichtte leerhuizen en was medeoprichter van de jaarlijkse Jom Hasjoa herdenking in Den Haag, om de herinnering aan de jodenmoord tijdens WO II levend te houden. Ze is 87 jaar geworden.

Voor een uitgebreid naschrift, zie: kerkinderhaag.nl.

Walvis gestrand op Scheveningen

Ze ligt er roerloos bij, ongeveer ter hoogte van het Scheveningse Vrouwtje bij het eindpunt van tramlijn 11: een bultrugwalvis, Jojo genaamd. Haar corpus bestaat uit 10.000 plastic flesjes. Milieuorganisatie TrasUre Hunt en Muzee Scheveningen willen met het kunstwerk strandbezoekers bewust maken van de vervuiling van de zeeën en de dramatische effecten daarvan op al het leven. Wie wil, kan zich bij de walvis aanmelden voor een strand-schoonmaakbeurt. In het Muzee Scheveningen is deze zomer een tentoonstelling te zien onder de titel *Save Our Seas* (t/m 22 september).

Troubadour

TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN. OPNAMES EN AGENDA OPTREDENS: KERKINDENHAAG.NL

Op stellen

Ik breng een ode op de benenwagen, waarmee wij dagelijks uit reizen gaan. Hij is gewoon om ons gewicht te dragen en kent geen diefstal of parkeerproblemen, dus mocht je straks de kuierlatten nemen, vraag ik je om hier eens bij stil te staan.

Het geeft geen pas om op ze neer te kijken, want zonder voeten krijg je niets gedaan. Je kunt met voeten toch een hoop bereiken, maar af en toe loop je je wel de blaren, dan gaan ze protesteren en ze staren je woedend met hun eksterogen aan.

Laat je apostelpaarden paraderen langs 's heren wegen of het hazenpad. Ga eens een luchtje scheppen of flaneren en stuijf of stiefel langs de promenade marcheer of huppel vrolijk op de kade, want wortel schieten is ook niet je dat.

Het zij gezegd dat er na uren zwerven geen woord van lof zal rollen uit mijn mond. En spierpijn kan m'n stemming erg bederven en lig ik uitgestrekt, moe op de bank daar, dan denk ik bij mezelf: wat ben ik dankbaar dat iemand indertijd het wiel uitvond.

REISERVARING

Muzikale droomreis

Onder uitnodigend klokgebeier liep ik de katholieke Vituskkerk in Hilversum binnen voor het bijwonen van een concert. Studenten koren en projectkoor en -orkest Sine Nomine namen ons mee naar muziek uit voorbije eeuwen van onder meer Heppener, Des Prez, Zelenka, Händel, Stainer, Brahms maar ook eigentijdse soms schurende muziek van Vasks en Escher.

Het klonk zo schoon, zoals ik me engelenkoren voorstel, muziek die door haar schoonheid en zuiverheid heftig binnenkomt en die ontroert. Muziek die je weet te raken op plekken in je diepste wezen, waar woorden niet bij kunnen. Muziek die je meevoert langs bergen en dalen, door bloementuinen en graanvelden maar die ook het beeld van de onstuimige zee oproept.

Het zijn voor mij oplaadpunten, ze zorgen bij mij voor een volle tank van diepe tevredenheid en dankbaarheid voor het mooie dat mensen samen kunnen laten zien en horen, verschillen overstijgend. Met als omlijsting de pracht en praal van een katholieke kerk.

Marian Kappers

Beroemde kerk viert vijftig jaar

De Pastoor van Arskerk in Loosduinen blaast dit jaar vijftig kaarsjes uit. De feestelijke bijeenkomst past geheel bij de naam en faam van het gebouw. De grijze blokkendoos zonder toren is een geliefd verkenningveld voor architecten uit binnen- en buitenland, die zich vergapen aan de structuralistische creatie van Aldo van Eyck (1918-1999). Ook de binnenkant maakt indruk. Op de feestdag van de kerk staat de samenhang tussen architectuur en spirituele/religieuze beleving centraal, met een eucharistieviering (10:30 uur), lunch (12 uur), concert van duo Blanchesse (13:20), een lezing van Christiaan Steenbergen over de religieuze betekenis van de architectuur van de kerk (13:45), vespers (14:30), hapjes en drankjes (15:15).

Zo. 4 AUG. AALTJE NOORDEWIJERSTRAAT 6.

Maanlanding op muziek gezet

Op 20 juli is het precies 50 jaar geleden dat de eerste maanlanding plaatsvond. Ter herinnering daaraan brengen organisten Bert den Hertog en Geerten van de Wetering die datum het muziekstuk *The Planets* ten gehore, gecomponeerd door Gustav Holst en voor orgel bewerkt door Peter Sykes. De muzikanten bespelen het orgel vierhandig en de verrichtingen zijn voor toehoorders op een groot scherm te volgen.

Za. 20 JULI, 16 UUR, € 10. KLOOSTERKERK, LANGE VOORHOUT 4.

Workshop over stille antwoorden

Wat is 'Gods wil'? Kerkgenootschap de Quakers zoekt het antwoord in stilte. Besluiten nemen ze niet, die ontstaan vanuit het zwijgen. Hoe werkt dat? Hoe kun je onderscheid maken tussen ingevingen van het ego en die van de Geest? Kan iedereen dat leren? De Quakers geven een workshop om dat te ontdekken. Na een korte inleiding over de quakerspiritualiteit en een stiltemoment, volgt een uitleg van de quakermethode. Tot slot twee voorbeelden van quakerbesluitvorming in de 18de en 21ste eeuw.

Do. 8 AUG. 10:30-12 U. QUAKERHUIS, STADHOUDERSLAAN 8. INFO: WILLEM FURNÉE, 06 54 23 33 34.

Wandelen en picknicken

'Zomer-Tijd voor de Ziel', dat is het motto van een viertal oecumenische wandelingen op woensdagochtend (9:30-12:30 uur). De voettochten voeren door mooie natuurgebieden en langs de randen van de stad. Bij iedere wandeling vertelt een gastspreker een persoonlijk verhaal. Wandelaars pauzeren met een picknick. De wandelgebieden zijn respectievelijk: Ockenburg en Madestein (24 juli); Westbroekpark, begraafplaats Sint Petrus Banden en Scheveningse bosjes (31 juli); Meijendel en Waalsdorperplakke (7 aug.); Haagse Bos, Marlot en Clingendael (14 aug.). Organisatie: Jan Eijken, pastoraal werker van parochie Maria Sterre der Zee.

OPGAVE: ANTONIUSABT@RKDENHAAG.NL.

De Bijbel in foto's

Kunstenaar Caroline Waltman exposeert haar foto's in de Kloosterkerk onder de naam *Zie mij. De Bijbel in 609 foto's*. Met de foto's, gemaakt in zestien verschillende landen, wil Waltman een eigentijdse en vernieuwende blik op bijbelverhalen geven. Dat lvert beelden op van landschappen, portretten en dagelijkse tafereelen. De foto's gaan vergezeld met verzen in het Nederlands, Engels, Arabisch en Tigrinya. De tentoonstelling is een productie van het Bijbels Museum in Amsterdam.

TE ZIEN T/M 14 SEPT. LANGE VOORHOUT 4.